

crystal·litzar la forma i sentits del nostre mot, no podem dubtar-ne, però ¿és això realment tot? Cal reconèixer que fóra més convincent, per a una constant així dins l'idioma, partir d'un terreny menys movedís.

Per aquest costat només s'acosta a quelcom de possible la hipòtesi d'un ll. vg. *CLŪDICARE. Però ací la fonètica històrica cat.-oc. ens barra el pas. Que no hi vegin obstacle homes com Wartburg (*FEW* I, 798ss.), Spitzer (*ZRPb.* XLVII, 104) i Moll (*AlcM*)⁷ no ens convenç donat el poc respecte que aquests erudits han mostrat tan sovint per la guia fonètica. Prenquem-ho com a expressió de la versemblança de principi que existeix per aquest costat; però, deixant subterfugis (com els que rebusca Wartburg), afirmem sense vacil·lació que el resultat fonètic de *CLUDICARE en cat.-oc. únicament podia ser *clutjar.⁸ Ara bé, el segon article de Brūch sobre la qüestió, que el mateix Jud li publicà en *VRom.* IV (1941, 99-101), ja no fou tan desorientat com el primer — sigui perquè la lliçó escrita de Jud li bastés de si per fer-lo reflexionar més, sigui perquè el mateix Jud li vagi suggerir per carta prèvia alguna recerca concreta, com solia fer amb els seus col·laboradors. Brūch en aquest parla del mot ll. CALIGINARE 'patir de visió feble' («schwachsichtig sein») en el bordelès Marcellus Empiricus, al costat del qual i de CALIGO 'vista dèbil' existirien *CALUGINARE, CALUGO, d'on sortiria oc. ant. *caluc*, -uga 'curt de vista', norm. *galu* 'guerxo'.⁹ Brūch suggerí doncs que de CALUGINARE podia sortir el fr. *cligner*, abans *cluignier*, amb contracció insòlita de CALU- en CLU- per influència de la família de CLAUDERE; i afegí que el nostre *clucar* podia ser el producte d'un encreuament on la part de CLAUDERE fos més marcada: seria *CLAUSICARE (al qual ell atribuïa erradament la paternitat del citat gall.-port. *choscar*, *chu-* encreuat amb *CALUGINARE, d'on un *CLŪDICARE.

Ara bé, aquí em sembla que «es crema», vull dir que per més que Brūch no sigui un savi del calibre d'un Wartburg o d'un Moll, tanmateix arriba més a frec del possible, que no ells. Contra l'existència d'un ll. vg. CLŪDICARE des del punt de vista formatiu no hi ha res a dir. *Chiudere* de CLŪDERE és la forma normal de l'italià. En català mateix deixà rastres: Llull va usar *cluir*, com ho documenta *AlcM*; hi ha *cluire*, part. *clus*, *clusa*, en oc. ant.; en la nostra toponímia és freqüent *La Clusa*, sigui en el sentit de 'congest', sigui en el de 'santuari' (d'on també alemany *klause*, i recordo que l'apel·latiu *clusa* apareix en la Qüesta de Reixac). Una derivació *CLUDICARE és tan irreprotxable com FODICARE de FODERE, o PENDICARE de PENDERE. Havent-hi CALUGINARE al costat, amb un valor quasi igual, i essent equivalents en valor els sufixos -ICARE i -INARE, el poble podia tenir la impressió que CLU- de CLUDICARE i CALU- de CALUGINARE constituïen un radical comú amb variants molt lleugeres, i en conseqüència barrejar els dos mots dient *CLUGICARE, amb -CARE de l'un i -G- de l'altre, com sigui que *caluz* sona quasi idèntic a *vluz*. Ara bé, amb una base *CLUGICARE, la dificultat fonètica es redueix a zero, car en tal seqüència de consonants és

normal la síncope: recordem FIGICARE > *ficar*, LIGICARE > it. *leccare*, oc. *lecar*, STRAGICARE > *estracar*, etcètera.

Sense negar la influència que els tipus expressius com *cucar*, *clutar* i anàlegs pogueren aportar-hi, em sembla doncs que aquest altre encreuament s'ha de considerar almenys tan versemblant com aquells.

DERIV.: *Cluc* existeix també amb altres valors: «havent vençut --- lo mal del poagre, que a molt poc vingué que no fes *cluc* sa vida», Maldà, *Collegi de la B. Vida*, 233. *Jugar a l'acluc* 'jugar a l'acuit' a Vall Ferrera (perquè al qui «para» li posen un drap als ulls perquè no vegi on s'amaguen els altres, Tor 1932); *aclucar* tarr., *BDC* VI, 38; *aclocalls* «antiparres per als animals» tort., *BDC* III, 82; *temps cluc* 'núvol' terme de pescadors, *BDC* XIV, 64; *cluca* terme d'astronomia popular, *BDC* XVIII, 126, 306; sembla que a Eivissa *aclucar* vulgui dir 'escolar': «s'ha d'aclucar s'aigu», parlant del Pla d'Albarca, que a l'hivern sovint és inundat (1963). *Aclucada*. *Aclucadis*. *Aclucador*. *Aclucament*. Fer la *clucaina* (*AlcM*), localment pron. *clucanya*, d'on el derivat *aclucanyar-se* i *clucanyada*. *Clucament* en Llull. *Clucals* (també *cucales* on sembla haver-hi dissim.), amb una term. segurament deguda a una interpretació de *cucala* 'cornella' (ocell nocturn, que va a les fosques) per etimologia popular.

¹ No ho he sentit però ho deducio d'haver-lo llegit en les cartes que s'escrivien els meus pares quan es casaren; en un to juganer: «ara quan *cluco* els ulls et veig (...), «quan *cluques* els ulls (...), li escrivia ell a ella en dues de 1902. Potser és una forma popular de Girona, que ell imitava en broma amoixadora. El cas és que mai no els ho vaig sentir dir a l'un ni a l'altre. — ² Ed. Stengel, 58b4; cf. Chabaneau, *RLR* XIII, 143. — ³ Hi ategia encara noms del joc de l'acuit com it. centr. *far il cuccu*, i d'altres de sentit semblant a la Suïssa alemanya i a Bèlgica. No deixa d'haver-hi, en efecte, algun lligam entre les dues idees, a través de la de 'mirar d'amagat' i 'guinyar els ulls, mirar de cua d'ull'. També Spitzer, en les diverses notes que dedicà a aquest complex (*ZRPb.* XLIII, 588-9; XLVI, 601; XLVIII, 104), parlà de formes semblants, si bé posant de relleu que en algunes d'elles hi ha influència de la imitació del cant del cucut que sovint fa el qui s'amaga, d'on una variant oc. ant. *olbs cucs*, junt amb Cuenca *cucar el ojo* que és «guïnar» però també és «hacer burla, mofa», vora el qual hi ha ast. *esclucar* «aclurar; primeros cantos del cuclillo anunciando la primavera». Aquestes idees vénen ja de Schuchardt, que amb raó posava de relleu l'al. *gucken* 'mirar des d'un lloc amagat', relacionant-hi: Lucca *cuccare* 'cridar *cu*, *cu*', en el joc de la *cuccarella*, o sigui d'acuit; *cucà* «guardar sott'occhi» mot infantil a Poschiavo, cast. *cucar* «guïnar de un ojo» (*Rom. Lehnw. im Berb.* 39, cf. 76-77). — ⁴ I encara més lluny: argot port. *cucar*, port. colonial *cocar* 'estar a l'aguait' (a Angola, *MLWagner, RPortFil.* III, 335). — ⁵ Cf. *chuscar*